

Nr 8.*Utlåtande i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag
angående fortsatt utgivning av otryckta riksdagsproto-
koll.*

I anledning av framställningar av fullmäktige i riksgäldskontoret har riksdagen (åren 1936, 1939, 1942 och 1945) efter hemställan av bankoutskottet uppdragit åt fullmäktige att i en upplaga av 500 exemplar till trycket befordra dels prästeståndets protokoll vid riksdagarna under åren 1642—1664, dels borgarståndets protokoll vid riksdagarna under åren 1719—1723, dels ock bondeståndets protokoll vid riksdagarna under åren 1720—1739.

Av ovannämnda protokoll hava hittills av trycket utkommit ett band, omfattande borgarståndets protokoll vid riksdagarna 1719 och 1720, och två band, omfattande bondeståndets protokoll vid riksdagarna 1720—1727 resp. 1731—1734. Under innevarande år beräknas utkomma prästeståndets protokoll vid riksdagarna 1642—1664, fördelade i två band, borgarståndets protokoll vid 1723 års riksdag, omfattande ett band, och bondeståndets protokoll vid 1738—1739 års riksdag, likaledes omfattande ett band.

I skrivelse den 15 januari 1948 till bankoutskottet hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* — efter en redogörelse för vad i ärendet tidigare förekommit — anfört följande:

I särskilda till fullmäktige avgivna promemorior, vilka här biläggas i avskrift,¹ hava de nuvarande utgivarna av ifrågavarande ståndsprotokoll, e. o. arkivarien fil. lic. Jan Liedgren, förste arkivarien fil. dr Nils Staf och förste arkivarien fil. lic. Sten Landahl, avgivit förslag i fråga om fortsatt utgivning av ståndsprotokollen, varvid närmast skulle ifrågakomma beträffande prästeståndet protokollen vid riksdagarna 1672, 1675 och 1678, beträffande borgarståndet protokollen vid riksdagen 1726—1727 och beträffande bondeståndet protokollen vid 1740—1741 års riksdag. Kostnaderna för utgivning av nämnda protokoll hava i promemoriorna beräknats till resp. 23 500 kronor, 36 000 kronor och 26 500 kronor eller sammanlagt 86 000 kronor. I kalkylerna ingå redaktörsarvoden efter 260 kronor per textark och 750 kronor per registerark, vilket innebär en betydande förhöjning av de hittills sedan år 1936 utgående arvoden, beräknade efter 175 kronor per textark och 500 kronor per registerark. Denna förhöjning synes fullmäktige på grund av den allmänna prisstegringen böra godtagas. — Med hänsyn till ovissheten om de verkliga kostnaderna för sättning och tryckning, vilka arbeten skulle komma att utföras under en följd av år, torde emellertid de av utgivarna beräknade kostnaderna böra uppskattas förslagsvis till omkring

¹ Intagna såsom Bilagor A, B och C till detta utlåtande.

100 000 kronor. Av detta belopp skulle för budgetåret 1948/49 erfordras endast 20 000 kronor, avsedda att täcka kostnaderna för avskrivande av originalprotokollen och redigeringskostnaderna under ett år. Frågan om anvisande av medel för sättning och tryckning blir aktuell först längre fram.

Riddarhusdirektionen har i oktober 1947 till fullmäktige ingivit en skrivelse angående fortsatt utgivande av ridderskapet och adelns äldre riksdagsprotokoll. I denna skrivelse, varav en avskrift här bilägges,² meddelas, att genom ståndets försorg och på dess bekostnad drygt tre fjärdedelar av ifrågavarande riksdagsprotokoll vore utgivna av trycket. Hittills hade utkommit 38 band protokoll och 2 registerband, varjämte iordningställets tryckfärdigt manuskript till den tredje och i allt väsentligt till den fjärde delen av protokollen vid 1760—1762 års riksdag. De återstående ännu icke bearbetade protokollen avsåge — utom viss del av 1755—1756 års riksdag — riksdagarna 1765—1766, 1769—1770, 1771—1772 och 1778—1779. Utgivningsarbetet hade utförts under ständigt växande ekonomiska svårigheter och det vore uteslutet att med riddarhusmedel bestrida utgifterna för arbetets slutförande, vilka utgifter i början av år 1947 av den senaste utgivaren, förste arkivarien Sten Landahl beräknats komma att uppgå till omkring 240 000 kronor. Då det enligt riddarhusdirektionens mening måste anses vara ett stort allmänt intresse, att utgivandet av ifrågavarande protokoll utan tidsutdräkt kunde fortsättas, hemställde direktionen i enlighet med 1947 års adelsmötes beslut, att fullmäktige i riksgäldskontoret ville av riksdagen begära erforderliga medel för utgivande genom fullmäktiges försorg av ovannämnda återstående delar av ridderskapet och adelns äldre riksdagsprotokoll.

Därest utgivandet av ridderskapet och adelns återstående otryckta riksdagsprotokoll skall kunna fullföljas och avslutas — ett arbete som torde vara lika beaktansvärt som den fortsatta utgivningen av de ofrälse ståndens riksdagsprotokoll — synes det fullmäktige med hänsyn till vad riddarhusdirektionen anfört i sin berörda skrivelse knappast finnas någon annan utväg än att staten påtager sig kostnaderna för arbetets slutförande. Dessa kostnader äro visserligen, såsom framgår av den verkställda beräkningen, ganska betydande, men skulle på grund av arbetets omfattning komma att bli fördelade på ett par årtionden.

Vad som närmast skulle ifrågakomma är att till trycket befordra manuskriptet till tredje delen av protokollen vid 1760—1762 års riksdag. Då av redaktionsarvodet för denna del, som skulle omfatta 40 tryckark, beräknas återstå att utbetala omkring 3 400 kronor och då tryckningskostnaderna med nuvarande priser skulle utgöra omkring 10 700 kronor, komme sålunda hela den återstående kostnaden för utgivandet av ifrågavarande del med nuvarande tryckeripriser att uppgå till omkring 14 000 kronor. För budgetåret 1948/49 skulle dock enligt vad utgivaren meddelat ej erfordras något anslag, när varken tryckning eller korrekturläsning hinner avslutas under nämnda budgetår och kostnaderna härför icke behöva betalas förrän volymen föreligger färdig. Om emellertid kontrakt avslutas med tryckeri redan innevarande år, kan arbetet taga sin början, vilket torde vara lämpligt, när tryckeriarbete numera i regel är synnerligen tidskrävande.

Då det med hänsyn bl. a. till att erfarna och lämpliga personer nu stå till buds för ifrågavarande arbete synes fullmäktige önskvärt, att utgivningen

¹ Intagen såsom Bilaga D till detta utlåtande.

av ständsprotokollen kan fullföljas utan avbrott, få fullmäktige med åberopande i övrigt av vad ovan anförts hemställa, att bankoutskottet ville föreslå riksdagen att

dels uppdraga åt fullmäktige att låta i överensstämmelse med de i ovan berörda promemorior innefattade planerna i en upplaga av 500 exemplar till trycket befordra ridderskapet och adelns protokoll vid 1760—1762 års riksdag, tredje delen, prästeståndets protokoll vid 1672, 1675 och 1678 års riksdagar (inkl. bilagor även för 1668 års riksdag), borgarståndets protokoll vid 1726—1727 års riksdag och bondeståndets protokoll vid 1740—1741 års riksdag;

dels ock för utgivning av otryckta ständsprotokoll å riksstaten för budgetåret 1948/49 under femtonde huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. anvisa ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

Utskottet får tillstyrka ett fortsatt utgivande av ständsprotokoll i enlighet med det föreliggande förslaget. I anslutning härtill hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förevarande framställning, må

dels uppdraga åt fullmäktige att låta i överensstämmelse med de i här bilagda promemorior innefattade planerna i en upplaga av 500 exemplar till trycket befordra ridderskapet och adelns protokoll vid 1760—1762 års riksdag, tredje delen, prästeståndets protokoll vid 1672, 1675 och 1678 års riksdagar (inkl. bilagor även för 1668 års riksdag), borgarståndets protokoll vid 1726—1727 års riksdag och bondeståndets protokoll vid 1740—1741 års riksdag;

dels ock för utgivning av otryckta ständsprotokoll å riksstaten för budgetåret 1948/49 under femtonde huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. anvisa ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

Stockholm den 2 mars 1948.

På bankoutskottets vägnar:

ÅKE WIBERG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Åkerberg*, Sundvik, Leander, Lundqvist, Edin, Fahlander, Annér och Persson i Vinslöv;

från andra kammaren: herrar Wiberg, von Seth*, Andersson i Munkaljungby, Fröderberg, Sundberg, Persson i Norrby, fru Humla* och herr Molander*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

P. M.

angående Prästeståndets riksdagsprotokoll, band 3.

Den 6 maj 1936 respektive 15 mars 1939 fattade riksdagen beslut om utgivande av bl. a. Prästeståndets riksdagsprotokoll 1642—1660 A, respektive 1660 B—1664. Då dessa, fördelade på två band, under år 1948 torde utkomma av trycket, och då samtidigt beträffande de parallellt under utgivning varande Borgar- och Bondeståndens protokoll framställningar om fortsatt utgivande göras, ber undertecknad såsom av Herrar Fullmäktige i riksgäldskontoret utsedd redaktör för det andra bandet att vördsamt få göra följande framställning.

Prästeståndets riksdagsprotokoll saknas för 1668 års riksdag. De protokoll, som närmast böra komma i fråga för publicering, äro därför de för 1672, 1675 och 1678. De utgöra jämte tillhörande bilagor en inbunden volym i Prästeståndets arkiv i riksarkivet och omfatta sammanlagt 286 (80 + 117 + 89) handskrivna sidor. Då protokollen äro skrivna med olika handstilar och särskilt det av 1672 har en utpräglad konceptkaraktär, är det omöjligt att lämna en exakt uppgift om vad de motsvara i trycksidor. Företagna stickprov på partier med olika stilar möjliggöra likväl en approximativ uppskattning till 300—325 trycksidor eller omkring 20 tryckark. Härtill komma bilagor, även för 1668 års riksdag, dels inbundna i samma band som protokollen, dels ingående i Riksdagsacta och i serien Svenska ecklesiastika handlingar i Prästeståndets arkiv, eventuellt också i andra samlingar. De äro med vissa undantag tämligen korta och kunna med samma approximativa uppskattning som i fråga om protokollen beräknas taga i anspråk ett utrymme av cirka 160 sidor eller 10 ark. Dessutom bör — i likhet med vad som skett tidigare — fogas utrymme för kapitelrubriker (d. v. s. rubriker för de olika sammanträdesdagarna), noter, mellanslag och nya stycken. Detta utrymme beräknas till 32 sidor eller 2 tryckark. För nödiga person- och sakregister torde böra beräknas tre tryckark. I sin helhet skulle bandet sålunda omfatta omkring 560 sidor eller 35 tryckark.

Avskriftskostnader. Tiden för avskrivning måste på grund av protokollets olika karaktär beräknas något olika. Beträffande 1672 och 1675 års protokoll gör stilens täthet och relativt höga svårighetsgrad samt protokollets konceptkaraktär det nödvändigt att beräkna avskriftstiden något längre för dessa än för det övriga, av utförda prov att döma omkring 150 timmar för de 225 trycksidorna av de förra och 100 timmar för de resterande 240 trycksidorna. Efter nu vanlig taxa av kronor 3:50 i timmen för sådana avskrifter skulle sammanlagda avskriftkostnaderna för 1672—1678 års protokoll och bilagor således bli kronor 875:— (250 × 3:50).

Tryckningskostnader. Enligt infordrad offert från Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB skulle kostnaderna enligt dagens gällande priser, som givetvis kunna ha förhöjts tills tryckning blir aktuell, beräknas på följande sätt för en upplaga om 500 ex. av angivet omfång och i samma utförande som tidigare:

35 st. 16-sid. ark 75 grams lumptryckpapper, sättning, tryckning och häftning	å 250:—	8 750:—
Förhöjning för		
32,0 sid. Noter	å 5:—	160:—
48,0 sid. Register, 2-spaltat	å 12: 50	600:—
500 st. Marg.-rubr. om högst 5 rader	å —: 60	300:—
Omslag		65:—
		<u>Kronor 9 875:—</u>

Då härtill komma kostnader för s. k. levande kolumntitlar å kr. 4:— pr ark, för varje marginalrubrikrad över 5 rader 12 öre pr styck samt korrigeringskostnader, måste de sammanlagda tryckningskostnaderna överskrida kr. 10 000:—.

Redaktörskostnaderna. Alltsedan utgivningen av de ofrälse ständens äldre riksdagsprotokoll genom riksdagens beslut den 6 maj 1936 tog sin början, har arvodet för redaktören utgått med 175 kronor per textark och 500 kronor per registerark. Då det emellertid väl får anses rimligt, att på detta område liksom på andra en skälig kompensation för penningvärdets förändring gives, ha de av Herrar Fullmäktige i riksgäldskontoret utsedda redaktörerna för de olika serierna av de ofrälse ständsprotokollen enat sig om att begära 50 % förhöjning av till dem utgående arvoden. Priset per textark skulle i enlighet härmed komma att utgöra kronor 262:50 eller avrundat nedåt 260 kronor och för registerark 750 kronor. I förhoppning att denna framställning vinner Herrar Fullmäktiges bifall, beräknas redaktörsarvodet för här planerade volym sålunda:

32 textark å 260 kronor	8 320 kronor
3 registerark å 750 kronor	2 250 »
	<u>Summa 10 570 kronor</u>

Om korrigeringskostnader och andra extra tryckningskostnader samt diverse smärre omkostnader och oförutsedda utgifter beräknas till omkring $\frac{1}{10}$ av övriga utgifter eller 2 180 kronor, skulle de sammanlagda utgivningskostnaderna enligt nuvarande priser bliva:

Avskriftskostnader	kronor	875:—
Sättning och tryckning m. m.	»	9 875:—
Redaktörskostnader	»	10 570:—
Korrigeringskostnader m. m.	»	2 180:—
		<u>Summa kronor 23 500:—</u>

Stockholm i november 1947.

JAN LJEDGREN.

P. M.

angående tryckning av Borgarståndets protokoll.

Enligt beslut vid 1945 års riksdag skulle borgarståndets protokoll vid riksdagen 1723 jämte bilagor utges av trycket. Arbetet har så fortskridit, att det beräknas utkomma under loppet av 1948.

För utgivningen av denna volym liksom den föregående för riksdagarna 1719 och 1720 kunde utnyttjas de avskrifter, som kostnadsfritt ställts till förfogande av Stadshistoriska institutet. En liknande förmån erbjuder sig emellertid icke nu för utgivningen av protokollen för riksdagen 1726—27. Beträffande dessa har man sålunda att räkna med kostnader för avskrivningen, vilka tidigare icke behövt komma i fråga.

Protokollen för ifrågavarande riksdag omfatta en text av 2 006 sidor. Dessa ha av Almqvist och Wiksells Boktryckeriaktiebolag i tryck beräknats till 488 trycksidor. Härtill komma cirka 200 trycksidor bilagor jämte noter och register. Tillsamman skulle volymen komma att omfatta cirka 752 sidor motsvarande 47 stycken 16-sidigt ark.

Med avseende på tryckningen offererar Almqvist och Wiksell för sättning, tryckning och papper samt häftning i 500 ex., varav 400 ex. å vanligt träfritt papper och 100 ex. å lumpapper, ett pris av kr. 283 per tryckark. För 47 st. ark skulle detta bli kronor 13 301. Härtill kommer förhöjning för 30 sidor noter å 6: 45 = 193: 50, för 26 sidor register å 10: 25 = 266: 50 samt för omslag cirka 85 kronor. Tillsammans beräknas tryckningskostnaderna till kronor 13 846. Härtill kommer kostnaden för levande kolumntitlar som debiteras med kr. 4: 30 per ark eller kronor 126 samt korrigerig emot manuskript, som debiteras extra efter den tid, som därtill åtgår.

Avskrivningen av protokollstext och bilagor kommer att ske på skrivmaskin. Härför beräknas åtgå cirka 650 timmar. Med en ersättning av kronor 3: 50 per timme bli kostnaderna för avskrivning kronor 2 375.

Alltsedan utgivningen av 1719—20 årens riksdagsprotokoll för borgarståndet har enligt riksdagens beslut den 15 mars 1939 arvodet för redaktören utgått med 227 kronor per textark och med kronor 666: 66 per registerark. Då det emellertid får anses rimligt att på detta område liksom på andra en skälig kompensation för penningvärdets förändring gives, ha de av herrar fullmäktige i riksgäldskontoret utsedda redaktörerna för de olika serierna av de ofrälse ståndsprotokollen enat sig om att begära 50 % förhöjning av till dem utgående arvoden. I förhoppning om att denna framställning vinner herrar fullmäktiges bifall beräknas redaktörsarvodet för 1726—27 års riksdagsprotokoll för borgarståndet till 340 kronor per textark och till kronor 1 000 per registerark. Redaktörsarvodet för 47 textark (47 × 340) och 2 registerark (2 × 1 000) skulle sålunda uppgå till kronor 17 980.

Sammanfattning.

Avskrivningskostnader	2 375:—
Tryckning av protokoll och bilagor jämte noter och register	13 301:—
Förhöjning för 30 sidor noter	193: 50
Förhöjning för 26 sidor register	266: 50
Levande kolumntitlar	126:—
Omslag m. m.	85:—
Redaktörsarvode	15 980:—
Arvode för person- och sakregister	2 000:—
	<hr/>
	kronor 34 327:—
Utgifter för papper m. m. samt korrigeringskostnader	1 673:—
	<hr/>
	Summa kronor 36 000:—

Då Almqvist och Wiksells Boktryckeriaktiebolags offert är beräknad efter dagens gällande priser har firman reserverat sig för förhöjningar av arbets- och materialkostnader, som eventuellt kunna ha inträtt, då tryckningen av arbetet blir aktuell.

Stockholm den 18 november 1947.

NILS STAF.

Fil. doktor, Förste arkivarie.

Bilaga C.

P. M.

angående Bondeståndets riksdagsprotokoll, band 4.

Av den i enlighet med riksdagens beslut utgivna publikationen Bondeståndets riksdagsprotokoll utkom år 1939 del 1, omfattande åren 1720—1727, och år 1945 del 2, omfattande åren 1731—1734.

Genom riksdagens beslut av den 20 mars 1945 beviljades medel för utgivning av del 3, omfattande protokoll och bilagor från 1738—1739 års riksdag. Då arbetet på denna del har fortskridit så långt, att volymen beräknas utkomma av trycket under loppet av år 1948, ber undertecknad såsom av Herrar Fullmäktige i riksgäldskontoret utsedd redaktör för publikationen att vördsamt få göra följande framställning.

De bondeståndets riksdagsprotokoll, som närmast böra komma i fråga vid publikationsseriens fortsättande, äro de för 1740—1741 års riksdag. De utgöra i handskrift en inbunden volym, vilken, sedan blanka blad frånräknats, befunnits omfatta 575 i regel tättskrivna sidor. Verkställt avskriftsprov har givit vid handen, att texten i avskrift kommer att bestå av 862 avskriftssidor, alldenstund varje handskriftssida beräknas omfatta $1\frac{1}{2}$ avskriftssida. Då två sådana motsvara en trycksida, skulle 862 avskriftssidor kräva 431 trycksidor eller ca 27 ark. Härtill bör — i likhet med vad som tidigare skett — fogas utrymme för rubriker för de olika sammanträdesdagarna, noter, mellanslag och nya stycken. Detta utrymme beräknas till 32 sidor eller två tryckark.

Härtill komma bilagor. Vid beräkningen av det utrymme, dessa kunna tänkas erfordra, är först och främst följande att observera. Protokollet för 1740—1741 års riksdag innehåller icke, i motsats till vad fallet var med de närmast föregående riksdagarna, de från ståndet utgående extraktprotokollen. En ingående undersökning har därför verkställts, huruvida dessa i sin formulering innehålla motiveringar för ståndets beslut, som icke återfinnas i de stundom knapphändiga protokollen. Undersökningen har givit vid handen, att detta ofta varit fallet, framför allt i viktigare, ståndets ekonomiska intressen berörande frågor. Denna omständighet nödvändiggör, att ett stort antal extraktprotokoll måste avtryckas såsom bilagor. Därtill kommer från ståndsmedlemmar ingivna, viktigare memorial. För dessa båda grupper bilagor böra beräknas $10\frac{1}{2}$ tryckark. Ytterligare tvenne bilagor tillkomma, vilka såväl på grund av sin betydelse som på grund av för publikationen tidigare tillämpade principer äro givna och sålunda kunna på förhand beräknas. De äro Allmogens allmänna besvär samt Kungl. Maj:ts resolution på desamma. Den förra bilagan, besvären, består av 82 handskriftssidor och beräknas i avskrift omfatta 67 sidor eller två tryckark. Den senare bilagan, resolutionen, innehåller 62 handskriftssidor, vilka i avskrift torde motsvara 50 avskriftssidor eller $1\frac{1}{2}$ tryckark. För samtliga bilagor hör sålunda beräknas 14 tryckark. För volymen nödigt person-, ort- och sakregister kalkyleras till tre tryckark. I sin helhet skulle volymen således komma att utgöras av 736 sidor eller 46 tryckark.

Avskrivningskostnaderna, beräknade efter numera vanlig avskrivningstaxa av kronor 3: 50 per timma, kalkylerade på följande sätt. De 575 handskriftssidorna torde, då tre sidor kunna medhinnas per timma, kräva en tid av 191 timmar eller en kostnad av ca 670 kronor. Motsvarande kostnad för de två förut nämnda större bilagorna torde, då fyra handskriftssidor beräknas medhinnas per timma, utgöra 70 resp. 53 kronor eller tillsammans 123 kronor. För övriga bilagor, 336 avskriftssidor (168 trycksidor), kalkyleras en kostnad av 260 kronor. Avskrivningskostnaderna för 1740—1741 års protokoll och bilagor skulle sålunda belöpa sig till 1 053 kronor.

Redaktörskostnaderna: Alltsedan utgivningen av bondeståndets riksdagsprotokoll genom riksdagens beslut den 6 maj 1936 tog sin början, har arvodet för redaktören utgått med 175 kronor per textark och 500 kronor per registerark. Då det emellertid väl får anses rimligt, att på detta område liksom på andra en skälig kompensation för penningvärdets förändring gives, ha de av Herrar Fullmäktige i riksgäldskontoret utsedda redaktörerna för de olika serierna av de ofrälse ståndsprotokollen enat sig om att begära 50 % förhöjning av till dem utgående arvoden. Priset per textark skulle i enlighet härmed komma att utgöra kronor 262: 50 eller avrundat 260 kronor och för registerark 750 kronor. I förhoppning att denna framställning vinner Herrar Fullmäktiges bifall, beräknas redaktörsarvodet för här planerade volym sålunda: 43 tryckark à 260 kronor = 11 180 kronor och tre registerark à 750 kronor = 2 250 kronor eller tillsammans 13 430 kronor.

Tryckningskostnaderna: Enligt begärd tryckerioffert från Almqvist & Wiksells boktryckeriaktiebolag, där föregående delar av publikationen tryckts, ha tryckningskostnaderna beräknats efter 204 kronor per 16-sidigt tryckark. För de 43 textarkens tryckning skulle de alltså uppgå till 8 772 kronor. För registerarken tillkommer en kostnad av kronor 12: 50 per sida, alltså per tryckark 204 + 200 = 404 kronor. För tre dylika ark blir således priset 1 212 kronor. Härtill kommer för protokollstexten kostnaden för s. k.

levande kolumntitlar, d. v. s. rubrik å varje sida med uppgift om datum för sammanträde i fråga. Dessa kolumntitlar beräknas draga en kostnad av 4 kronor per tryckark, alltså för 29 sådana 116 kronor.

För omslag med titeltryck till en upplaga på 500 exemplar beräknas 62 kronor.

Härutöver beräknar tryckeriet förhöjning för noter med 5 kronor per sammanräknad hel sida. Om av de två ark, som ovan kalkylerats för noter, rubriker etc., 1½ ark antages åtgå för noter, skulle denna förhöjning alltså belöpa sig till 120 kronor.

I motsats till de närmast föregående riksdagarnas protokoll förekomma i 1740—1741 års blott ett fåtal marginalrubriker. Några särskilda kostnader för dem behöva därför icke beräknas.

Utgifterna skulle sålunda bliva:

Avskrivningskostnaden	kronor	1 053:—
Redaktörsarvode	»	11 180:—
Arvode för person-, ort- och sakregister	»	2 250:—
Sättnings- etc. kostnader för text	»	8 772:—
» » » » registerark	»	1 212:—
» » » » levande kolumntitlar	»	116:—
» » » » omslag	»	62:—
Förhöjning för noter	»	120:—
Korrigeringskostnader etc., förslagsvis beräknade till	»	1 735:—
Summa kronor		26 500:—

Med stöd av vad ovan anförts får jag vördsamt hemställa, att Herrar Fullmäktige i riksgäldskontoret ville hos riksdagen utverka, att ett belopp av kronor 26 500 beviljas att, fördelade på tre budgetår, användas till utgivning av Bondeståndets riksdagsprotokoll, band 4.

Stockholm den 10 november 1947.

STEN LANDAHL.

Bilaga D.

Till Fullmäktige i Riksgäldskontoret.

Vid 1853 års riksdag väcktes inom ridderskapet och adeln en motion avseende utgivandet av ståndets riksdagsprotokoll och handlingar från äldre tider med hänsyn till deras betydelse för kändedomen om fäderneslandets historia. Då riddarhusutskottet hade sig bekant, att en ledamot av prästeståndet i en till sin syftning mer omfattande motion begärt anslag av statsmedel för offentliggörande av svenska riksdagars och mötens förhandlingar, ansåg utskottet lämpligt att avbida riksdagens beslut i denna fråga. Sedan riksdagen förklarar sig icke kunna bifalla motionen inom prästeståndet, upptog utskottet ärendet till behandling. Utskottet tvekade icke att förorda en utgivning av ståndets äldre riksdagshandlingar, även om utgivningen måste bekostas av ridderskapet och adelns enskilda kassa, övertygat som utskottet var, att ridderskapet och adeln önskade att såvitt det berodde

2— *Bihang till riksdagens protokoll 1948. 8 saml. Nr 8—9.*

på ståndet befordra det historiska studiet ur inhemska källor. Under debatten anfördes riksdagens avslag av motionen inom prästeståndet såsom skäl både för och emot bifall till den inom ridderskapet och adeln framlagda motionen. De som talade mot denna anförde, att det icke funnes någon anledning för adeln, som blott utgjorde en fjärdedel av representationen, att påtaga sig denna ekonomiska börda. De som talade för motionen ansågo det efter riksdagens avslagsbeslut desto angelägnare att sörja för att adelns protokoll såsom de viktigaste komme att utgivvas. Slutet blev att utskottets hemställan bifölls och att protokollen alltså skulle utgivvas.

Under närmare ett århundrade har ridderskapet och adeln därefter med betydande uppoffringar sökt fullfölja denna utgivning. Ridderskapet och adeln har även i så stor utsträckning lyckats förverkliga densamma, att drygt tre fjärdedelar av verket nu är färdigt. Hittills ha sålunda utgivits protokollen för 1600-talets och det begynnande 1700-talets 46 riksdagar, utskottsmöten eller sammankomster av annat slag, utgörande den första serie av 17 volymer jämte ett registerband (delarna 1—3 dessutom utgivna i två upplagor). I den andra serien, avseende tiden från och med år 1719, ha 11 riksdagars protokoll utgivits fullständigt (18 volymer), dessutom av särskilda skäl 1755—1756 års riksdags ofullständigt (1 volym) samt två band av 1760—1762 års riksdags protokoll. För denna serie föreligger jämväl ett registerband. För närvarande ha alltså tillsammans utkommit 38 band protokoll med bilagor och 2 registerband. Vidare har iordningställt tryckfärdigt manuskript till tredje och, bortsett från ett fåtal bilageark, till fjärde delen av protokollen för 1760—1762 års riksdag. De återstående, ännu icke bearbetade protokollen avse — utom viss del av 1755—1756 års riksdag — riksdagarna 1765—1766, 1769—1770, 1771—1772 och 1778—1779.

Utgivningsarbetet har emellertid utförts under ständigt växande ekonomiska svårigheter. I sin berättelse till 1947 års adelsmöte fann sig därför riddarhusdirektionen nödsakad att i hela dess vidd upptaga frågan om riksdagsprotokollens fortsatta utgivande. För att få en ungefärlig uppfattning om storleken av de kostnader, som återstå innan editionsarbetet är slutfört, anmodade direktionen den nuvarande redaktören för arbetet, förste arkivarien i riksarkivet Sten Landahl att göra ett överslag över dessa kostnader. Enligt arkivarien Landahls beräkningar skulle kostnaderna för arbetets slutförande uppgå till omkring 240 000 kronor.

På grund av riddarhuskassans ansträngda ekonomiska ställning och de stora kostnader, som enligt arkivarien Landahls beräkningar äro nödvändiga för att fullborda utgivningsarbetet, kan riddarhuskassan icke betungas med dessa utgifter. Ej heller finnas andra medel inom riddarhusförvaltningen, som utan åsidosättande av riddarhusets vitala behov kunna användas för utgivningsarbetets slutförande.

Med beklagande måste därför direktionen i sin berättelse till adelsmötet konstatera, att riddarhuset icke kunde bekosta editionsarbetets slutförande och att de därför erforderliga medlen alltså måste komma från annat håll. Även adelsmötet fann det uteslutet att med riddarhusmedel bestrida utgifterna för arbetets slutförande.

Som bekant utgivvas präste- och bondeståndens äldre riksdagsprotokoll sedan år 1936 genom statens försorg med anlitande av medel, som riksdagen anvisat för ändamålet. Från och med år 1939 utgivvas borgarståndets protokoll på samma sätt, sedan den tidigare utgivaren, Stadshistoriska institutet, funnit sig sakna medel att fortsätta härmed. Riksdagen har alltså frångått

den ståndpunkt rikens ständer intogo, då de år 1853 avslog den i det föregående berörda motionen om anvisande av statsmedel för utgivande av de äldre riksdagsprotokollen. Man synes därför kunna förutsätta, att riksdagen numera icke heller kan ha några principiella betänkligheter mot att utgiva återstoden av ridderskapet och adelns äldre riksdagsprotokoll.

Då det måste anses vara av stort allmänt intresse att utgivandet av adelns protokoll utan tidsutdräkt fortsattes, föreslog 1947 års riddarhusutskott, i huvudsaklig anslutning till ett förslag av direktionen, att framställning skulle göras till riksgäldsfullmäktige om att den fortsatta utgivningen måtte bekostas av statsmedel. Adelsmötet beslöt ock i överensstämmelse härmed.

I anslutning till det anförda får riddarhusdirektionen alltså hemställa, att Fullmäktige ville av riksdagen begära erforderliga medel för utgivande genom Fullmäktiges försorg av återstående delar av ridderskapet och adelns äldre riksdagsprotokoll.

En avskrift av arkivarien Landahls konstnadsberäkning bifogas.

Stockholm den 26 september 1947.

På riddarhusdirektionens vägnar:

H. SILVERSTOLPE.

Ch.-E. von Oelreich.

Avskrift. Transumt av arkivarien Sten Landahls beräkning rörande storleken av de kostnader, som återstå innan editionsarbetet med utgivandet av Ridderskapet och Adelns äldre riksdagsprotokoll är slutfört.

»Protokollen för 1765—1766 torde komma att i tryck motsvara tre, möjligen fyra volymer, 1769—1770 års tre, 1771—1772 års minst fyra samt 1778—1779 års en volym. Om vardera av dessa volymer får förmodas komma att omfatta cirka 48 tryckark (såsom den första av undertecknad år 1934 utgivna tjugonde delen), skulle redaktörskostnaderna för varje band gå till 8 400 kronor. För tolv band skulle de utgöra 100 800 kronor. Vid denna kalkyl har det för närvarande utgående redaktörsarvodet, 175 kronor per tryckark, lagts till grund. Det torde emellertid vara sannolikt, att under den följd av år, som måste beräknas för seriens avslutande, ett högre arvode på grund av penningvärdets förändring skulle komma att krävas. Det är givetvis alldeles omöjligt att beräkna den summa, som under årens lopp kan erfordras i tryckningskostnader. Om emellertid den offert, som senast avgivits av Norstedt & Söner, lägges till grund för en kalkyl, skulle varje volym, efter 189 kronor per tryckark, draga en kostnad av 9 072 kronor. Beräknas dessutom omslag, marginalrubriker och korrigeringskostnader till 850 kronor utgöra de samlade tryckningskostnaderna 9 922 kronor per volym. För tolv band blir detta 119 064 kronor eller tillsammans med redaktörskostnaderna 219 864 kronor. Härtill kommer att tredje och fjärde delarna av 1760—1762 års riksdagsprotokoll ännu icke tryckts. Till den förra av dem har nu äskats ett belopp av 10 746 kronor. För den fjärde delen beräknas efter ovan angivna grunder åtgå 8 894 kronor. Inalles skulle 239 504 kronor erfordras för seriens avslutande, varvid dock eventuellt återstående del av 1755—1756 års riksdag icke kunnat beräknas liksom icke heller personregister 1755—1779.»